

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

ГРАДИСЬКА АЛІНА ЯРОСЛАВІВНА

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА
ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА
(на матеріалах ДСП «ЧАЕС»)**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
Освітньо-професійна програма – Облік і оподаткування

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Чернігів – 2020

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана на бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, обліково-економічного факультету, Чернігівського національного технологічного університету, Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
Онищенко Віктор Петрович,
Чернігівський національний
технологічний університет

Рецензент:

головний бухгалтер
ДСП “Чорнобильська АЕС”
Орел Ольга Анатоліївна

Захист відбудеться «19» травня 2020 р. о 9.00 год. на засіданні державної екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному університеті

**Завідувач кафедри
бухгалтерського
обліку, оподаткування та
аудиту,
к. ф.-м. н., доцент**

Юрченко Марина Євгенівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних концепціях корпоративного управління внутрішньому аудиту відводиться вагома роль. У національній практиці корпоративного управління ототожнення внутрішнього аудиту з внутрішньою ревізійною службою змінюється у бік розуміння того, що він є не тільки інструментом перевірки діяльності бухгалтера, комірника, економіста, фінансиста чи інших посадовців підприємства. Завдання сучасного внутрішнього аудиту виходять далеко за межі виявлення порушень у їх роботі та виявленні фактичних помилок, перекручень, шахрайств у здійснених ними операціях.

Ефективність корпоративного управління у сучасній його теорії вимірюється створеною ним доданою вартістю для підприємства. Метою ж внутрішнього аудиту є підвищити ефективність самого корпоративного управління, а отже результат роботи служби внутрішнього аудиту оцінюється тим внеском у створення додаткової вартості, який нею був зроблений. Це здійснюється службою внутрішнього аудиту через управління ризиками, які постають перед підприємством, установою, організацією. Внутрішній аудит на сучасному етапі – це не скільки контроль, скільки інструмент управління процесами контролю.

Внутрішній аудит приносить користь підприємству та стейкхолдерам, коли він надає об'єктивні та відповідні гарантії контролю над ризиками та дозволяє підвищити ефективність та результативність управління ними. Цей так званий ризик-орієнтований підхід до мети внутрішнього аудиту, потреба зміни існуючої парадигми у вітчизняному корпоративному управлінні для того, щоб відповідати глобальним викликам та підвищити конкурентоздатність національних суб'єктів господарювання й підтверджує актуальність обраної теми випускної кваліфікаційної роботи.

Проблеми обліку та аналізу внутрішнього аудиту у цілому, а також його інформаційно-аналітичного забезпечення розглядалися в науковому та практичному аспектах в роботах багатьох вчених та спеціалістів-практиків. Вагомий внесок у дане питання на різних історичних етапах зробили такі вчені як: Н. Дорош, М. Бондар, Т. Каменська, Ю. Кійко, О. Сметанко, М. Пушкар, В. Пантелєєв, В. Рядська С. Черниш та інші.

Віддаючи належне напрацюванням вчених, зазначимо, що питання оцінки ризиків, можливості удосконалення процесів корпоративного управління, управління його рівнями та контролем на основі використання систематизованого та послідовного підходу, визначення ролі служби внутрішнього аудиту потребують подальшого дослідження та пошуку відповідей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Випускню кваліфікаційну роботу виконано у рамках освітньо-наукових планів кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Чернігівського

національного технологічного університету на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” зі спеціальності “облік і оподаткування”.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретичних, організаційних і методичних основ обліку, аналізу та внутрішнього аудиту державного підприємства з розробкою практичних рекомендацій на прикладі ДСП “ЧАЕС”.

Для досягнення поставленої мети дослідження були поставлені наступні завдання:

- розкрити сутність внутрішнього аудиту та його місце в управлінні підприємством;
- дослідити методологічні основи внутрішнього аудиту та його зв’язок з обліково-аналітичною системою підприємства;
- провести аналіз тенденцій та напрямів розвитку ринку електроенергії України;
- надати фінансово-економічну характеристику діяльності ДСП “ЧАЕС”;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку ДСП “ЧАЕС”;
- здійснити аналіз результатів діяльності, ліквідності та рентабельності ДСП “ЧАЕС”;
- дослідити організаційно-методичні аспекти внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”;
- визначити напрями подальшої діяльності ДСП “ЧАЕС” на засадах концепції сталого розвитку;
- розробити шляхи удосконалення організаційно-методичного забезпечення внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”.

Об’єктом дослідження є системи бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу та внутрішнього аудиту державного підприємства.

В роботі проведений аналіз фінансового стану діяльності підприємства за 2017-2019 рр.

Методи дослідження. Методологічною та теоретичною основою дослідження є сукупність методів і підходів, які дали змогу вирішити комплексно поставлені завдання та забезпечити логіку викладення матеріалу, обґрунтувати висновки. Серед цих методів діалектичний, який дозволив провести вивчення генезису внутрішнього аудиту, його становлення та інтеграції в сучасній теорії і практиці корпоративного управління. Також діалектичний метод допоміг визначити й уточнити ключові терміни сучасної теорії внутрішнього аудиту, які пов’язані з застосуванням ризик-орієнтованого підходу. У дослідженні застосовувалися методи статистичного аналізу, порівняння, економіко-математичного моделювання, графічний метод відображення даних з метою проведення аналізу фінансово-економічного стану ДСП “ЧАЕС” у цілому, роботи його системи

бухгалтерського обліку відділу внутрішнього фінансового аудиту. Використано загальнонаукові метод пізнання при обґрунтуванні теоретичних положень внутрішнього аудиту, системний підхід при розробці концепції внутрішнього аудиту для ДСП “ЧАЕС”. Обробка інформації здійснювалась з використанням табличного процесору Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. В процесі написання випускної кваліфікаційної роботи магістра використовувалися нормативно-правові документи, матеріали періодичних та спеціалізованих видань, статистичних щорічників, дані Державної служби статистики України, а також первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансова звітність, установчі документи, внутрішні документи відділу внутрішнього фінансового аудиту ДСП “ЧАЕС”.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних підходів до організації бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”. Основні наукові результати роботи, які характеризують наукову новизну, полягають у наступному:

- дослідження теоретичних положень сучасної теорії внутрішнього аудиту через розкриття його сутності та поняття, що дало змогу визначити роль і місце внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління;
- розвиток теорії ризик-орієнтованого підходу та виділення тих ризиків, які притаманні діяльності саме ДСП “ЧАЕС”, що дало змогу підвищити ефективність функціонування служби внутрішнього аудиту та проведення перевірок;
- виокремлення та обґрунтування основних критеріїв оцінки ризиків у діяльності об’єктів внутрішнього аудиту, що дозволяє аудитору дослідити ті напрямки, які найбільше потребують контролю;
- здобуло подальший розвиток документування процесів внутрішнього аудиту, створення робочої документації внутрішнього аудиту, що дозволило комплексно підійти до вирішення проблеми оптимізації процесів підрозділу внутрішнього аудиту та організованого накопичення аудиторських даних

Практичне значення полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій з удосконалення обліку, аналізу та внутрішнього аудиту на ДСП “ЧАЕС”, що посилює їх роль в підвищенні ефективності діяльності досліджуваного підприємства. В роботі проведений аналіз фінансового стану діяльності підприємства за 2017-2019 рр. На основі вивчення та узагальнення наукових праць вчених-економістів були виявлені резерви підвищення результативності роботи служби внутрішнього аудиту підприємства, які дозволяють здійснювати управління існуючими ризиками, взяти під контроль прибутковість та конкурентоспроможність підприємства, і разом з тим, сприяти подальшій діяльності ДСП “ЧАЕС” на засадах сталого розвитку.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення випускної кваліфікаційної роботи і практичні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на наукових та науково-практичних конференціях. Результати дослідження можуть бути використані у процесі формування подальшої стратегії напрямку розвитку внутрішнього аудиту підприємства та підвищення ефективності його діяльності.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 70 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 16 таблиць, 9 рисунків. Список використаних джерел включає 80 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрита актуальність теми магістерської роботи, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційна база дослідження, а також подано структуру роботи.

У **першому розділі** проведено дослідження теоретичних основ внутрішнього аудиту підприємства та його обліково-аналітичного забезпечення на ДСП "ЧАЕС" можна зробити наступні висновки.

Внутрішній аудит приносить користь підприємству та його стейкхолдерам, коли він надає об'єктивні та відповідальні гарантії, дозволяє підвищити ефективність та результативність корпоративного управління, управління управлінням та процесом контролю. Внутрішній аудит за сучасною його концепцією дає оцінку елементів корпоративного управління та готує відповідні рекомендації щодо його вдосконалення такі питання, як: розвиток етичних норм і цінностей у внутрішньому середовищі підприємства, забезпечення ефективного управління діяльністю підприємства та відповідального ставлення до роботи; передачу належної інформації з питань ризиків і контролю всередині організації; координацію діяльності та обмін інформацією між загальними зборами, зовнішніми і внутрішніми аудиторами і керівництвом підприємства.

Управління ризиками в концепції ризик-орієнтованого внутрішнього аудиту означає процес виявлення (ідентифікації), оцінки (вимірювання), управління і контролю можливих подій або ситуацій для забезпечення розумної гарантії досягнення організацією своїх цілей. Управління ризиками може передбачати відмову від ризику (ухилення від ситуації), зниження ризику (страхування, аутсорс, хеджування, обмеження, пошук гарантів, самострахування, диверсифікація, резервування активів, контроль тощо) або ж прийняття й його поглинання. Внутрішній аудитор дає рекомендації щодо найбільш прийняттого рішення щодо ідентифікованих ризиків, пропонуючи метод, який слід покласти в основу розробки управлінських рішень по підвищенню ефективності бізнес-процесів.

Визначення ефективності процесів управління ризиками базується на професійному судженні внутрішнього аудитора, яке формується за результатами оцінки наступних елементів: відповідність цілей організації її місії; виявлення істотних ризиків та їх оцінка; обрання заходів реагування на ризиків, які дозволяють утримувати ризики в рамках ризик-апетиту організації; інформація, що стосується ризиків, своєчасно збирається і передається всередині організації, що дає можливість персоналу, менеджменту і зборам засновників виконувати свої обов'язки. Як ризик-апетит розглядається рівень ризику, який є для підприємства прийнятним.

Методологічною основою внутрішнього аудиту є Міжнародні основи професійної практики внутрішнього аудиту Інститутом внутрішніх аудиторів, Кодекс етики. Також ДСП "ЧАЕС" орієнтується на Стандарти внутрішнього аудиту від Мінфіну, Кодекс етики працівників підрозділу внутрішнього аудиту від Мінфіну, Методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі України. Однак, обмежень щодо застосування міжнародних стандартів у нього немає. Також Методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі є, по-суті, роз'ясненням застосування Міжнародних стандартів від Інституту внутрішніх аудиторів.

Зв'язок з обліково-аналітичним забезпеченням внутрішнього аудиту проявляється через проведення внутрішніх оцінок, які включають поточний моніторинг діяльності внутрішнього аудиту, періодичні самооцінки, що проводяться внутрішніми аудиторами, або оцінки, що проводяться іншими співробітниками організації, що володіють достатніми знаннями в області внутрішнього аудиту; інтерпретації цих оцінок. Поточний моніторинг є невід'ємною частиною щоденного аналізу і оцінки діяльності внутрішнього аудиту ґрунтується на даних системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Віг включає в себе політики і процедури з управління внутрішнім аудитом, використання внутрішньої (управлінської) звітності, даних реєстрів бухгалтерського обліку та первинного обліку. Періодичні оцінки проводяться з метою визначення відповідності цілям внутрішнього аудиту, Кодексу етики і стандартам внутрішнього аудиту.

У **другому розділі** досліджується методика та організація бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту ДСП "ЧАЕС" тенденцій розвитку ринку електроенергії України та майбутнього атомної енергетики можна зробити такі висновки.

Ринок електроенергії України характеризується високим рівнем присутності атомної енергетики, яка становила в різні роки понад 53% загального обсягу. Атомна енергетика є одним з найбільш екологічних варіантів за умов відсутності аварій. Альтернатива атомній енергетиці на сьогодні відсутня. Саме АЕС забезпечують безперебійне постачання електроенергії. Перспективами розвитку галузі є побудова власного централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива на території України в чорнобильській зоні, заміна старих реакторів серії ВВЕР на нові малі модульні реактори SMR-160, впровадження

інноваційної технології 3D сканування, яка дозволить забезпечити моніторинг стану ядерного палива в процесі експлуатації.

Подальший розвиток галузі і самої ЧАЕС має здійснюватися на основі концепції сталого розвитку. Сталий розвиток – це організаційний принцип для досягнення цілей розвитку людства, коли одночасно підтримуються три сфери: екологія, суспільство та економіка. Такий розвиток забезпечує здатність природних систем надавати природні ресурси та екологічні послуги, від яких залежать економіка та суспільство. Бажаний результат – це стан суспільства, коли умови життя та ресурси використовуються для подальшого задоволення потреб людини, не підриваючи цілісності та стабільності природної системи. Сталий розвиток можна визначити як розвиток, який відповідає потребам сьогодення без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.

Досліджуване підприємство – Державне спеціалізоване підприємство “Чорнобильська АЕС” на сьогодні не займається виробництвом електроенергії після відомих подій і закриття останнього енергоблоку, яке офіційно відбулося 15.12.2000, коли за наказом Л. Кучми було припинено виробництво електроенергії на третьому енергоблоці. Насьогодні на підприємстві уже збудовано та введено в експлуатацію безпечний конфайнмент, що сталося 8 листопада 2017 року Чорнобильська АЕС прийняла в експлуатацію «огороджувальний контур» НБК. і проводиться подальша екологізація станції.

Система бухгалтерського обліку ДСП “ЧАЕС” передбачає наявність бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером та трьома заступниками та 6 відділів. Лінійно-секторальна організація бухгалтерії типова для підприємств з великою кількістю працівників та вартісними активами у користуванні. Таку організацію можна вважати цілком підходящою для даного підприємства.

Бухгалтерія підприємства використовую програмний продукт “Сфера” та SAP R/3, що можна назвати вартісним рішенням, але враховуючи стратегічне значення даного підприємства є цілком виправданим. Використання програми М.Е.Дос є цілком звичним для вітчизняних підприємств. Дану програму використовують для подання податкової звітності. Також ДСП “ЧАЕС” складає свою фінансову звітність за МСФЗ, однак, у форматі Мінфіну, що є досить половинчастим кроком, так як стандартні форми фінансової звітності не відповідають вимогам та суті МСФЗ.

Облікова політика ДСП “ЧАЕС” – це досить ґрунтований та об’ємний документ, який охоплює облік усіх активів і пасивів пооб’єктно, питання позабалансового обліку, документального забезпечення обліку відповідних видів активів і зобов’язань, а також значення порогу суттєвості для різних ситуацій. Така деталізація цілком відповідає МСФЗ.

ДСП “ЧАЕС” має рентабельну діяльність та ліквідний баланс, що в цілому характеризує його фінансовий стан як стабільний. У підприємства досить високий показник фінансової незалежності. Однак, значення фінансового стану даного підприємства не відіграє певної вирішальної ролі, так як ДСП “ЧАЕС” у

своїй діяльності залежить від фінансування цільових програм з боку державного бюджету та міжнародних донорів. Так, на кошти спільного цільового фінансування і було збудовано сучасний конфайнмент.

Внутрішній аудит на підприємстві здійснюється відділом фінансового аудиту, який включає в себе двох осіб – начальника та аудитора. У своїй діяльності відділ внутрішнього фінансового аудиту керується відповідним Положенням про відділ внутрішнього фінансового аудиту ДСП “ЧАЕС”. Це положення є документом, що визначає задачі та функції, права та відповідальність відділу внутрішнього фінансового аудиту, його місце в організаційній структурі підприємства, а також внутрішню структуру підрозділу, порядок взаємодії з іншими підрозділами ДСП “ЧАЕС” та сторонніми організаціями (рис. 1).

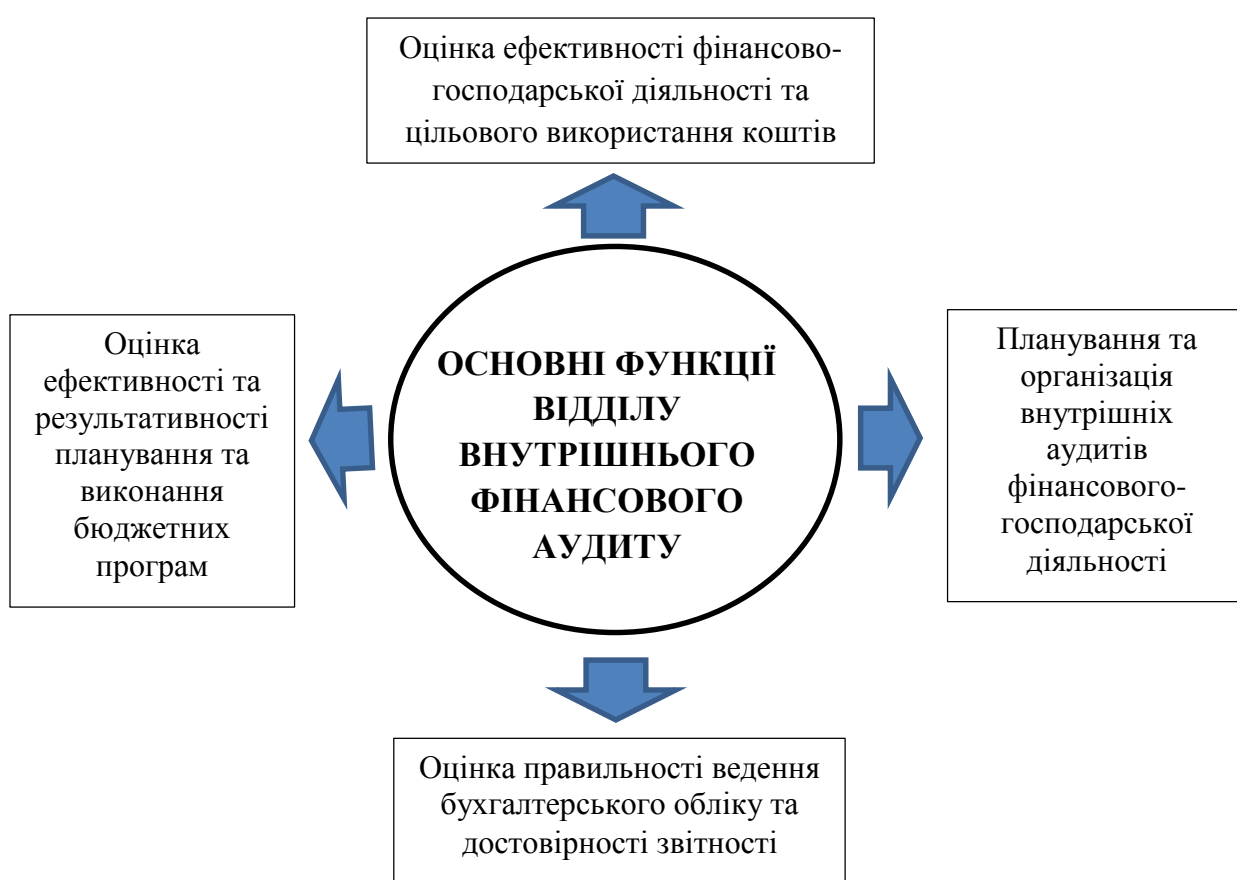

Рис. 1. Основні функції, які виконує відділ внутрішнього фінансового аудиту на ДСП “ЧАЕС”

Відділ фінансового аудиту ДСП “ЧАЕС” є самостійним підрозділом та знаходиться у безпосередньому підпорядкуванні генерального директора ДСП “ЧАЕС”. У цілому таке підпорядкування не зовсім відповідає принципу незалежності внутрішніх аудиторів, так як міжнародні стандарти рекомендують забезпечити прямий доступ служби внутрішнього аудиту не тільки до керівництва, але й до органу управління з боку власників або найбільших стейкхолдерів. Таким органом для ДСП “ЧАЕС” є Державне управління

агентства України з управління зоною відчуження (ДАЗВ). Бажано ввести пряме звітування перед ДАЗВ з ключових питань.

У 2019 році відділом внутрішнього фінансового аудиту ДСП “ЧАЕС” було проведено аудит виконання договорів на постачання товарів та дотримання встановленого на підприємстві порядку оприбуткування ТМЦ, отриманих за договорами постачання товарів; аудит залишків ТМЦ у цеховій коморі, аудит дотримання вимог чинного законодавства щодо нарахування та сплати орендної плати за договором оренди; аудит обґрунтованості потреби у закупівлі ТМЦ для забезпечення діяльності Цеху зняття з експлуатації, аудит операцій з руху малоцінних необоротних матеріальних активів; аудит дотримання вимог чинних нормативно-правових актів та встановленого на ДСП “ЧАЕС” порядку при проведенні закупівель товарів.

У **третьому розділі** на основі дослідження стану енергетичної галузі та узагальнюючих показників стану ДСП “ЧАЕС”, показників його рентабельності та ліквідності, організації служби внутрішнього аудиту запропоновано конструктивні заходи щодо напрямів його подальшого розвитку, удосконалення організаційно-методичного та обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього аудиту.

В основу рекомендацій щодо подальшої діяльності ДСП “ЧАЕС” слід покласти так звану концепцію сталого розвитку. Екологічний напрям забезпечить викачка відходів ядерного палива з об’єкта конфайнменту. Так, можливим є й подальше використання нового сховища відпрацьованого ядерного палива сухого типу, яке уже збудовано компанією Holtec International. Також доцільним є й будівництво інших, наприклад, проміжного сховища відпрацьованого ядерного палива “сухого” типу. Такі сховища екологічно безпечні й ліквідують проблему збереження ядерних відходів не тільки для уже непрацюючої ЧАЕС, але й інших АЕС України.

Має продовжуватися робота над проектами щодо вдосконалення національної системи підготовки в галузі поводження з радіоактивними відходами, зняття з експлуатації і реабілітації забруднених територій, модернізація виробничих потужностей з подрібнення довгомірних відходів на ЧАЕС, створення установки для звільнення матеріалів від регулюючого контролю на ЧАЕС, підтримка зняття з експлуатації блоків атомних електростанцій і поводження з радіоактивними відходами на майданчику ЧАЕС і в зоні відчуження, виведення з експлуатації водоймища-охолоджувача, подальша реалізація проекту “Демонтаж обладнання”.

Щодо удосконалення організаційно-методичного та обліково-аналітичного забезпечення внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”, то ключовою ідеєю має бути реалізація ризик-орієнтовного підходу щодо внутрішнього аудиту та створення під нього відповідних робочих документів аудитора та підлаштування обліково-аналітичної системи підприємства під такі нововведення. Основними тут мають бути ідеї створення робочого документа внутрішнього аудитора, який призначений для надання попередньої оцінки ступеня довіри системі бухгалтерського обліку та рівня надійності системи

внутрішнього контролю, ризик-регістрів щодо рейтингової оцінки надійності дебіторів ДСП “ЧАЕС”, ризик-регістра для реалізації запланованих аудиторських процедур, які спрямовані на оцінку ідентифікованих ризиків.

Дані документи мають поєднуватися з розвитком обліково-аналітичного забезпечення, наприклад, впровадження електронного документообігу, деталізації витрат операційної діяльності, їх деталізації під потреби управлінського обліку, затвердженого графіку внутрішнього документообігу.

Впроваджені заходи дозволять підвищити оцінку визначальних характеристик системи внутрішнього аудиту, серед яких узгодженість з бізнес-цілями, ризик-орієнтований підхід, кадрова модель, управління взаємовідносинами з зацікавленими сторонами (стейкхолдерами), оптимізація затрат, використання технологій, культура зорієнтованості на надання

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження теоретичних, методичних та практичних засад бухгалтерського обліку, аналізу та внутрішнього аудиту на прикладі Державного спеціального підприємства “Чорнобильська АЕС” отримали наступні висновки та пропозиції.

1. Внутрішній аудит у сучасному розумінні охоплює не лише ті аудиторські перевірки, які проводяться внутрішньою службою аудиту підприємства. Поняття “внутрішній” може означати лише спрямування тої інформації, яка отримується за його результатами. Внутрішній аудит – це аудит, результати якого спрямовуються внутрішнім сторонам. Це можуть бути власники, керівництво або інші зацікавлені сторони (стейкхолдери). Результати такого аудиту становлять комерційну таємницю та використовуються у внутрішньоуправлінських цілях. Зовнішній аудит при такому розумінні – це аудит, результати якого доступні всім, вони публічні.

За такого підходу виконавцями внутрішнього аудиту можуть бути не тільки відділи, підрозділи, служби внутрішнього аудиту підприємства, в яких працюють найняті працівники, але й зовнішні щодо підприємства аудиторські фірми, які за плату надають потрібні послуги, результати яких використовуються внутрішніми по відношенню до підприємства замовниками та не підлягають публічному розголосу.

2. На сучасному етапі сформувалося три можливих підходи (концепції) щодо реалізації внутрішнього аудиту, його мети та завдань. Перший з них – це концепція орієнтації внутрішнього аудиту на виявлення помилок, шахрайств, недбальства у роботі посадових осіб та відділів підприємства, підтвердження достовірності внутрішньої (управлінської) та зовнішньої (фінансової, податкової, статистичної, адміністративної) звітності підприємства, установи, організації.

Другий підхід – це системно-орієнтований. Метою внутрішнього аудиту є оцінка системи внутрішнього контролю підприємства, яка включає в себе обліково-аналітичну систему та інші інформаційно-контрольні підсистеми системи управління підприємством, наприклад, робота й кадрової служби.

Схожий підхід застосовується у зовнішньому аудиті, коли незалежний аудитор формує своє уявлення про внутрішній ризик системи контролю підприємства. Однак, у “чистому” внутрішньому аудиті такий підхід зустрічається рідко й не є домінуючим, так як керівництву підприємства, власникам та іншим потенційним користувачам результатів внутрішнього аудиту таке системне уявлення про стан внутрішнього контролю підприємства не потрібне – вони й так “усе знають”. У такій інформації може бути зацікавлений тільки зовнішній користувач, який взагалі не обізнаний з даним підприємством.

Третій підхід – це ризик-орієнтований аудит. Він є найбільш сучасним і вбачає у внутрішньому аудиті інструмент управління ризиками, які виникають в процесі діяльності підприємства, установи, організації. Як правило, ідентифікуються чотири типи ризиків – комплаєнс-ризик (ризик відповідності нормативно-правовим вимогам, регламентам, нормативам, ризик дотримання податкового законодавства, матеріальної зацікавленості працівників у прийнятті певних рішень, корпоративної соціальної відповідальності,), операційний ризик (це ризик помилок персоналу, людський фактор, питання етики та бізнес-комунікацій, шахрайства, неузгодженості операційних процесів тощо), фінансовий ризик (ризик управління активами і закупівель, ризик управління фінансами та бухгалтерський ризик, недостатності досвіду роботи, ризик інформаційних систем), стратегічний ризик (ризик оцінки внутрішньої достатності капіталу, управління грошовими потоками та цінними паперами й іншими фінансовими інструментами, ризик безперервності бізнесу, захист даних і економічна безпека).

3. В умовах ризик-орієнтації метою суттю внутрішнього аудиту стає оцінка та здатність до удосконалення процесів корпоративного управління, управління ризиками та контролем, використання системного і послідовного підходу. За таких умов внутрішній аудит повинен оцінювати ефективність процесів управління ризиками і сприяти їх удосконаленню. Внутрішній аудит здатний принести користь організації (і стейкхолдерам), коли він надає об’єктивні і компетентні гарантії, сприяє підвищенню ефективності та результативності корпоративного управління, управління ризиками та процесів контролю. Під користю для організації розуміється при цьому зростання вартості бізнесу (зростання його доданої вартості) – ринкової ціни його чистих активів.

3. Досліджуване підприємство – Державне спеціалізоване підприємство “Чорнобильська АЕС” на сьогодні не займається виробництвом електроенергії після відомих подій і закриття останнього третього енергоблоку.

Насьогодні на підприємстві уже збудовано та введено в експлуатацію новий безпечний конфайнмент, що є огорожувальним контуром для колишнього об’єкта “Укриття”, відомого як “саркофаг”. Надалі проводиться подальша екологізація станції.

Однак, попри усім відому чорнобильську катастрофу 1986 року в Україні та у світі ядерна енергетика залишається актуальною. Так, атомні електростанції виробляють маже 53% обсягів у енергосистемі України. Подібна

ситуація є і в інших країнах, наприклад Франції. Подальша діяльність ЧАЕС має здійснюватися на основі концепції сталого розвитку.

4. Аналіз узагальнюючих показників у таблиці 2 свідчить про зростання виручки та чистого прибутку ЧАЕС у 2019 році. Зросла і середня заробітна плата одного працівника. Дослідження свідчить, що у структурі активів домінують необоротні активи, а у структурі пасивів – власний капітал, що не викликає подиву, враховуючи специфіку підприємства.

5. Бухгалтерія ЧАЕС складається з 6 відділів, а головний бухгалтер має 3 заступники, що пов'язано з великими обсягами облікової роботи через велику кількість персоналу станції та розміри її активів – на станції працює майже 2.5 тис. чол. Система бухгалтерського обліку характеризується використанням Міжнародних стандартів фінансової звітності та таких програмних продуктів для ведення обліку, як SAP та “Сфера”, М.Е.doc. План рахунків у ДСП “ЧАЕС” стандартний.

6. Підприємство має досить об'ємний та деталізований наказ про облікову політику, який відповідає вимогам МСФЗ. В обліковій політиці деталізовано пороги суттєвості для різних ситуацій та визначено ведення 8-го класу рахунків, що є дещо нетиповим для більшості підприємств.

Ще одним досить нетиповим для національної практики бухгалтерського обліку є ведення обліку забезпечення ймовірних витрат на судові позови. Все це є проявом застосування МСФЗ.

7. Результати діяльності, аналіз ліквідності та рентабельності свідчать про стабільний стан підприємства. Збиток від операційної діяльності пов'язаний з певними з фінансуванням цільових програм розвитку станції.

8. Відділ внутрішнього фінансового аудиту ЧАЕС покликаний забезпечити надання керівництву об'єктивних і незалежних висновків та рекомендацій щодо функціонування системи внутрішнього контролю фінансово-господарської діяльності та її удосконалення, покращення системи управління, попередження фактів незаконного, неефективного та нерезультативного використання коштів.

У структурі відділу внутрішнього аудиту працюють начальник і один аудитор. У 2019 році відділом внутрішнього аудиту були проведені низка аудиторських перевірок у ході яких виявлені порушення та надані керівництву рекомендації щодо їх усунення.

9. Для розробки подальших заходів розвитку внутрішнього аудиту на ЧАЕС заслуговує методологія провідних аудиторських фірм Великої четвірки, наприклад Price Waterhouse Coopers (PwC). У роботі досліджено ключові напрями оцінки ефективності служби внутрішнього аудиту, розроблені даною фірмою та які пропонується впровадити й на ЧАЕС.

Серед інших заходів щодо розвитку служби внутрішнього аудиту, які доцільні у діяльності ДСП “ЧАЕС”: впровадження ризик-орієнтованого підходу, постійне навчання аудиторів, розробка ключових показників ефективності та системи мотивації, розробка та удосконалення внутрішньої документації.

АНОТАЦІЯ

випускної кваліфікаційної роботи на тему

“Організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу та внутрішнього аудиту державного підприємства” (на матеріалах ДСП “ЧАЕС”)

Мета випускної кваліфікаційної роботи: поглиблення теоретичних, організаційних і методичних основ обліку, аналізу та внутрішнього аудиту державного підприємства з розробкою практичних рекомендацій на прикладі ДСП “ЧАЕС”.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу та внутрішнього аудиту державного підприємства.

Об’єкт дослідження: системи бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту ДСП “ЧАЕС”.

У **першому розділі** досліджуються теоретико-методологічні основи внутрішнього аудиту підприємства, його роль та місце в системі управління підприємством, зокрема в системі управління ризиками; розглядається поняття ризик-орієнтованого аудиту, досліджуються нормативне регулювання внутрішнього аудиту, вивчаються вимоги Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту та значення Кодексу професійної етики.

У **другому розділі** приділено увагу дослідженню методики та організації системи бухгалтерського обліку ДСП “ЧАЕС”; вивчено сучасний стан і напрями розвитку ринку електроенергії України, роль та місце на ньому атомної енергетики та концепції сталого розвитку, дана характеристика організаційної структури та досягнень підприємства, проведений аналіз узагальнюючих показників його діяльності, розкриті організаційні та методичні аспекти роботи відділу внутрішнього фінансового аудиту ДСП “ЧАЕС”.

У **третьому розділі** наведено напрями подальшої діяльності ДСП “ЧАЕС” на основі концепції сталого розвитку, запропоновані шляхи удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту ДП “ЧАЕС”.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності ДСП “ЧАЕС” з метою удосконалення управління підприємством та підвищення ефективності його системи внутрішнього аудиту.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ВНУТРІШНІЙ АУДИТ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЕТИКА АУДИТОРА, СТАНДАРТИ АУДИТУ, РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, МСФЗ, ЕНЕРГЕТИЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ, РИНОК ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ, АТОМНА ЕНЕРГЕТИКА, ЯДЕРНІ ВІДХОДИ, КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, ЧОРНОБИЛЬСКА КАТАСТРОФА, ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА.